

Andrzej Baładynowicz

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Epistemologiczno-fenomenologiczny obraz zjawiska zabójstwa typu podstawowego

Streszczenie

Każda jednostka w świetle prawa winna mieć niezbywalne i powszechne zabezpieczenie ochrony swego życia jako wartości podstawowej i uniwersalnej. Przepięstwo zabójstwa typu podstawowego sprowadza się do pozbawienia życia człowieka, a zatem jest działaniem najbardziej okrutnym w kategoriach ontologicznych jednostki, grupy i społeczeństwa. Najczęstszymi motywami popełnienia zabójstwa są: nieporozumienia rodzinne, czynniki materialne, elementy porachunkowe oraz przesłanki zawiści i zazdrości. Istotą przygotowania do przestępstwa zabójstwa jest działanie w celu wywołania skutków śmierci osobniczej, a zatem objęte zamiarem bezpośrednim, polegające na podjęciu czynności mających stworzyć materialne warunki do urzeczywistnienia zamiaru sprawczego. Skuteczność przeciwdziałania zjawisku zabójstwa w kraju jest stosunkowo wysoka i wyraża się w rozmiarach zjawiska i w poziomie wykrywalności.

Słowa kluczowe: prawna ochrona życia, przestępstwo zabójstwa typu podstawowego, wykrywalność przestępstw, przedmiot przestępstwa.

Wstęp

Przepięstwo zabójstwa typu podstawowego sprowadza się do pozbawienia życia człowieka, a zatem jest działaniem najbardziej okrutnym w kategoriach ontologicznych po stronie osobowej, supraindywidualistycznej i transracjonalnej. Cywilizacja ludzka w granicach prawa stanowionego podlegać winna starannej i uważnej ochronie pozwalającej w skali całego rodu ludzkiego uszanować wartość życia jednostki jako dobra uniwersalnego i absolutnego.

W świetle badań kryminologicznych i raportowania statystycznego rzeczywistość społeczna przedstawia się zdecydowanie odmiennie, gdyż skala zjawiska – ilość, dynamika i struktura zachowań kryminalnych polegających na dokonanych zabójstwach typu podstawowego – jest niepokojąco wysoka. Na przestrzeni lat w naszym kraju odnotować należy stopniowy spadek zabójstw stwierdzonych, choć rozmiar zjawiska jest nadal niepokojący. Do 2003 roku liczba zabójstw przekraczała

ponad 1000 w skali roku, a od 2004 roku zauważa się ich spadek do 2014 roku w granicach od 980 do 526 przypadków.

Wskaźniki wykrywalności w sprawach o zabójstwo w okresie objętym badaniami (tj. 2001–2014) na tle wykrywalności ogółu przestępstw w kraju, kształtują się korzystnie na rzecz sądowych spraw o zabójstwo. I tak w odniesieniu do przestępstw zabójstwa wykrywalność wyniosła w roku 2001 – 87,5%, a w roku 2014 – 95,9%. Pomimo wysokiej wykrywalności sprawców zabójstw pokaźna ich liczba wskazuje na pozostawanie sprawców na wolności bez odpowiedzialności prawnej¹.

W świetle ogólnych szacunków diagnostyczno-kryminologicznych w skali makrospołecznej, zjawisko to świadczy o kryzysie wartości w społeczeństwie i braku wspólnotowości, która – wyzwalając procesy kontroli wewnętrznej, a nie kontroli zewnętrznej – mogłaby tworzyć mechanizmy prewencyjne i ochronne, przeciwdziałające zachowaniom ludzkim o znamionach okrucieństwa i pogardy dla życia ludzkiego (Daszkiewicz 2000). Podstawowymi antecedensami zaświadczającymi o dynamiczności życia są: odrębność materii, metabolizm, homeostaza przechowywania i przetwarzania informacji, właściwość zmienności i wzrostu oraz dymensja śmiertelności.

Prawna ochrona życia

Każda jednostka w świetle prawa winna mieć niezbywalne i powszechne zabezpieczenie ochrony swego życia jako wartości podstawowej i uniwersalnej. Pomimo iż w nauce dyskutuje się na temat istot potworkowych, którym próbuje się odebrać cechy człowieczeństwa i ograniczyć ich życie ochroną prawną, w oparciu o wiedzę szanującą wieloświatopoglądowość oraz moralność określającą konsekwentność wartości, a także osiągnięcia z zakresu nauk medycznych, prawo jako wytwór kultury nie może w żaden sposób dyskryminować jakiegokolwiek istoty żywej, odmawiając jej stworzenia warunków do funkcjonowania we wspólnocie.

Pełna prawno-karna ochrona życia i zdrowia przysługuje dziecku nienarodzonemu od rozpoczęcia porodu, zaś w przypadku cesarskiego cięcia kończącego ciążę na życzenie kobiety ciężarnej od podjęcia pierwszej czynności medycznej zmierzającej do tego zabiegu. W doktrynie prawa karnego istnieje wiele poglądów odnoszących się do kwestii narodzin człowieka i usankcjonowania prawa do jego ochrony. Przywoływany jest moment pierwszego samodzielnego oddechu dziecka, samoistnych bólów porodowych, przecięcia pęcherzyka w przypadku cesarskiego cięcia bądź samodzielną czynności dziecka poza organizmem matki (Williams 1960; Budzyski 1981; Pikulski 1989).

Brak jednolitego stanowiska w nauce i w judykaturze sądowej w kwestii zdefiniowania początku życia osoby, a tym samym wyznaczenia granic czasowych jego ochrony wiąże się z umoralnianiem prawa i narzucaniem mu rozwiązań odpowiadających subiektywnym sądom wartościującym.

¹ <https://www.google.pl/#q=zab%C3%B3jstwo+typu+podstawowego-statystyka> (dostęp 15.06.2017).

Trzeba zaznaczyć, iż prawo w odpowiedzi na dyskurs kulturowy winno afirmować system wartości wspólny dla wszystkich bez jakichkolwiek różnic w ocenie ich obiektywizacji i powszechności. Zważając na rozbieżności interpretacyjne w przedmiocie dookreślenia warunków koniecznych i niezbędnych dla usankcjonowania podmiotowości człowieka, uznać należy, iż przepis prawny zawarty w artykuł 148 kodeksu karnego chroni życie człowieka od narodzin aż do śmierci.

Przed wszystkim życie jest wartością nadrzędną i obiektywną, fundamentalnym dobrem człowieka, niezależnie od wieku, stanu zdrowia, reprezentowanego poziomu wiedzy, kultury, stanu rodzinnego i realnej społecznej przydatności – jest wartością uniwersalną i podlega jednakowej ochronie prawnej. Uwzględniając orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych, uzasadniająca argumentacja rozpatruje konieczność respektowania zasady równości ochrony życia ludzkiego w prawie karnym i tym samym życie jako dobro bezcenne podlega ochronie bez jakichkolwiek wyjątków i ograniczeń (Daniluk 2013).

Natomiast przyjęcie stanowiska uwzględniającego operacjonalizację przedmiotu ochrony prawnej zabójstwa z pozycji ofiary, scala tę problematykę z kategorią wolności człowieka. Zachowania sprawcy zabójstwa stanowiące znamiona strony przedmiotowej, pozostają zaś w związku logicznym z instytucją prawną: prawa do godności.

Godność osoby wyraża się w wolności ochrony życia ludzkiego jako prawa przyrodzonego i niezależnego od indywidualnych cech jednostki i stanowi źródło praw podmiotowych (Pilus 1989, nr 7).

W ten sposób usankcjonowano regulację normatywną przepisu prawnego zawartego w artykuł 148. kodeksu karnego, wyrażającą się dyspozycją „kto zabija człowieka”, jako wystarczająco chroniącą życie człowieka.

Skuteczność przeciwdziałania zjawisku zabójstwa w kraju jest stosunkowo wysoka, o czym świadczą rozmiary i poziom wykrywalności tego zjawiska. Najczęstszymi motywami popełnienia zabójstwa są: nieporozumienia rodzinne, czynniki materialne, elementy porachunkowe oraz przesłanki zawiści i zazdrości.

Życie ludzkie jest niepowtarzalnym i jedynym dobrem jednostki, a poziom jego ochrony uznać należy za miarę humanizacji stosunków społecznych w wymiarze transkulturowym. Ochronę życia człowieka przepisy prawa karnego realizują, kwalifikując zabójstwo do najcięższych przestępstw kryminalnych (Bryk 2007, nr 2, 3).

Przestępstwo zabójstwa typu podstawowego

Wielowarstwowa analiza problematyki znamion strony przedmiotowej przestępstwa zabójstwa wykazuje, że czynu tego może dopuścić się jedna lub więcej osób fizycznych poprzez działanie lub zaniechanie, w sposób bezpośredni lub pośredni, w celu pozbawienia życia człowieka. Sposoby dokonywania zabójstwa mogą być różnorodne i najczęściej ograniczają się do zachowań okrutnych wykazujących wrogię zniekształcanie atrybucji jednostki jak: zastrzelenie, zadanie ciosów narzędziem

ostrym lub tępym, uduszenie, zatrucie, użycie wysokiej lub niskiej temperatury, stosowanie energii elektrycznej o dużym natężeniu, posługiwanie się materiałami wybuchowymi, wykorzystywanie mikroorganizmów chorobotwórczych czy substancji radioaktywnych bądź laserów.

Rodzaj narzędzia użytego do wykonania działań sprawczych zabijania człowieka charakteryzuje sposób popełnienia zabójstwa i jest to kategoria obojętna dla bytu ontycznego tegoż przestępstwa. Ma ona jednak wpływ na wymiar kary, a także na przebieg organizacji procesu wykrywczego i obwodowego. Nade wszystko od sposobu działania i zastosowania określonego narzędzia może zależeć rozmiar zadanych cierpień ofierze przez sprawcę, co ma niewątpliwy wpływ na finalną ocenę czynu i wymiar potencjalnej sankcji karnej. Podobnie przedstawia się sytuacja w zakresie oceny użytego środka w przedmiocie szacowania szkód i skali zagrożeń wywoływanych czynem. Sposób działania sprawców zabójstw i analiza przyczynowości stosowania przez nich określonych narzędzi stanowi ważny materiał do wstępnego oszacowania diagnostycznego ich osobowości. W oparciu o fakty zewnętrzne można także zarysować konstrukcję typu i rodzaju zaburzeń sfery woliwotworno-afektywnej osób pozbawiających człowieka życia (Pikulski 1991; 2010).

W obszarze prawnej konstrukcji strony przedmiotowej zabójstwa wskazuje się w świetle analiz kryminologicznych, iż w zakresie sezonowości najczęściej jest ono popełniane w porze letniej w ostatnich dniach tygodnia.

Z badań przeprowadzonych w kraju odnośnie do miejsca popełnienia przestępstwa rysuje się wyraźna tendencja odnotowująca zdecydowaną przewagę tych przestępstw w aglomeracjach miejskich aniżeli w małych miejscowościach bądź wsiach (Bałandynowicz 2013, nr 1, 2). Ten stan rzeczy tłumaczy znacznie wyższy wskaźnik wzrostu ludności w dużych miastach przy jednoczesnym obniżaniu się zasiedlenia na wsiach. Dodatkową okolicznością wyjaśniającą jest większe zagęszczenie ludności oraz liczniejsze występowanie zjawisk patologii i dezintegracji społecznej w przestrzeni miejskiej aniżeli na wsiach. Z badań naukowych Brunona Hołysta (1970), Macieja Tarnawskiego (1981) i Stanisława Pikulskiego (1991) wynika jednoznacznie, że najwięcej zabójstw jest popełnianych w lokalach zamkniętych, a zwłaszcza w mieszkaniach.

Kolejną dymensją wyczerpującą stronę przedmiotową zabójstwa jest śmierć osobnicza na skutek zachowania kryminalnego. Czyn z art. 148 k.k. jest typowym przestępstwem materialnym i o jego dokonaniu decyduje skutek w postaci śmierci człowieka. Może on nastąpić natychmiastowo po działaniu sprawcy, ale może także wystąpić po pewnym czasie. Elementem koniecznym jest występowanie związku przyczynowego pomiędzy czynem sprawcy a danym skutkiem śmiertelnym.

Uzupełniającym elementem w ocenie wystąpienia śmierci osobniczej jako skutku czynu jest fakt, iż życie można odebrać tylko żywemu człowiekowi. Tym samym w przypadku eksploracji zatrzymania funkcji życiowych organów wewnętrznych człowieka, zachowania takiego nie można ocenić w kategoriach zabójstwa.

W tanatologii sądowo-medycznej rozróżnia się trzy rodzaje śmierci: pozorną, kliniczną i biologiczną. Śmierć mózgu będąca śmiercią biologiczną traktowana jest jako ostateczny zgon człowieka.

Ostatnią konieczną przesłanką, która jest wbudowana w ciąg znamion strony przedmiotowej zabójstwa typu podstawowego jest odnotowanie występowania związku przyczynowego między działaniem sprawcy a skutkiem śmierci osobniczej. W tej kwestii opieramy się na orzecznictwie Sądu Najwyższego, które stanowi, iż do przyjęcia związku przyczynowego wystarcza, że z łańcucha przyczyn i skutków nie można wyeliminować działania sprawcy bez równoczesnego usunięcia skutku śmiertelnego. Relacyjność bezpośrednia ma miejsce także wtedy, gdy w przestrzeni skutku niezależnie od sprawcy współdziałały inne przyczyny. Do nich zaliczyć można: słabą konstrukcję fizyczną ofiary, nieudzielenie w porę pomocy medycznej, błędną hospitalizację, zachowanie się ofiary po czynie bądź odmowę pomocy lekarskiej. Sąd Najwyższy stwierdził, iż pojawienie się dodatkowych okoliczności ubocznych nie ma wpływu na uchylenie związku przyczynowego między działaniem sprawczym a skutkiem kryminalnym, w myśl starej zasady, datowanej z prawa rzymskiego – *causa est etami causa causati* (przyczyna przyczyny jest również przyczyną skutku). Ponadto orzecznictwo sądowe uznaje, iż związku przyczynowego między zachowaniem sprawczym a śmiercią osobniczą nie przerywa włączenie do zestawu przyczyn dodatkowych okoliczności od głównego sprawcy czynu niezależnych, jeżeli skutek w postaci śmierci był bezpośrednim bądź ewentualnym zamiarem sprawcy (Daniluk 2013).

Zważając na trzy stanowiska w doktrynie prawa karnego: odrzucenia przyczynowości zaniechania, dopuszczenia przyczynowości zaniechania oraz usankcjonowania wyłącznie zaniechań przyczynowych i nieprzyczynowych; opowiedzieć się należy za najbardziej przekonującym poglądem nieprzyczynowości zaniechania w przestępstwach skutkowych. Ocena ta jest poprawna, gdyż relacyjność mająca postać związku przyczynowego jest stanem dynamicznym w obszarze czynnego działania sprawcy na tle rzeczywistości jako kontekstu, w którym przebiega tenże związek. W zaniechaniu zaś występuje brak przyczynowości przeciwstawnej w kierunku przerywania nastąpienia skutku.

Strona podmiotowa zabójstwa zawsze cechuje się umyślnością i może mieć charakter zamiaru bezpośredniego jak i ewentualnego. Nie wystarcza ustalenie czy sprawca działał umyślnie, chcąc zadać ciężkie obrażenia w zamiarze zabójstwa, lecz konieczne jest stwierdzenie faktu, iż zamiarem obejmował także skutek śmiertelny. Wskazać należy konkretne okoliczności, które jednoznacznie potwierdzają, iż skutek śmiertelny był objęty działaniem woliwytwno-zmysłowym. Zamiar pozbawienia życia można określić na podstawie wyjaśnień sprawcy, zeznań świadków oraz innych dowodów charakteryzujących: sposób działania sprawczego, rodzaj zadanych obrażeń, ilość i intensywność obrażeń, używanie narzędzia bądź zachowanie sprawcy przed dokonaniem zabójstwa. Ustalenie istnienia zamiaru jest sprawą

zasadniczą, bowiem ta kwestia decyduje o zakwalifikowaniu czynu do kategorii zabójstwa lub nieumyślnego spowodowania śmierci.

Przedmiotem przestępstwa zabójstwa może być osoba fizyczna, która w chwili czynu ukończyła 17 lat. Ustawodawca wprowadził wyjątek od tej reguły wiekowej, dopuszczając na podstawie art. 10 § 2 kodeksu karnego odpowiedzialność osoby, która ukończyła 15 lat w momencie popełnienia czynu. Okoliczność ta jest uprawomocniona, gdy spełnione zostaną dodatkowe przesłanki związane ze stopniem rozwoju, warunkami osobistymi i uprzednio stosowanymi środkami wychowawczo-poprawczymi wobec nieletniego. Zabójstwo może być dokonane indywidualnie, przez jednego sprawcę, a także może być popełnione w postaci współsprawstwa, sprawstwa kierowniczego bądź na podstawie polecenia.

Przestępstwo zabójstwa przybiera różne formy oraz przebiega przez poszczególne, następujące po sobie etapy. Wśród form stadialnych wyróżniamy: przygotowanie, usiłowanie i dokonanie; zaś wśród form zjawiskowych: sprawstwo, współsprawstwo, podżeganie i pomocnictwo. Istotą przygotowania do przestępstwa zabójstwa jest działanie w celu wywołania skutków śmierci osobniczej, a zatem objęte zamiarem bezpośrednim, polegające na podjęciu czynności mających stworzyć materialne warunki do urzeczywistnienia zamiaru sprawczego. Może ono polegać na wejściu w porozumienie z inną osobą, tzw. przygotowanie grupowe, bądź uzyskania lub przysposobienia środków, informacji, planu działania – tzw. przygotowanie rzeczowe. Strona podmiotowa definiująca cel zachowania, w jakim zostały urzeczywistnione czynności z zakresu przygotowania grupowego bądź rzeczowego musi być objęta zamiarem wyraźnie ukierunkowanym na efekt śmierci osoby, czyli zamiarem bezpośrednim. Karalność w stadium przygotowania pojawia się, gdy ustawodawca wyraźnie dla opisu typu rodzajowego przestępstwa tak postanawia. W przypadku zabójstwa typu podstawowego nie przewidziano karalności przygotowania (Budyń-Kulik 2005).

Drugą formą stadialną czynu inkryminowanego jest usiłowanie, które polega na jednoczesnej realizacji trzech przesłanek: zamiaru popełnienia czynu kryminalnego, zachowania bezpośrednio zmierzającego do jego dokonania oraz braku wystąpienia skutku zamierzonego. Usiłowanie można popełnić przez działanie lub zaniechanie, zamiar musi być bezpośredni lub ewentualny, skutek zaś jest następstwem postaci zakończenia działań sprawczych. Jest to forma karalna w przypadku zabójstwa typu podstawowego i wymaga każdorazowo oceny zagrożenia dobra chronionego, czyli życia człowieka, w kategoriach rzeczywistości realnej a nie abstrakcyjnej, która obiektywnie wykluczyłaby efekt finalny śmierci osobniczej. Sprawca usiłowania udolnego poniesie odpowiedzialność karną w granicach przewidzianych za dany czyn kryminalny, natomiast sprawca usiłowania nieudolnego ze względu na fakt braku uszczerbku na dobru chronionym prawem może fakultatywnie uniknąć kary za czyn, w przypadku gdy dobrowolnie odstąpił lub zapobiegł skutkowi śmierci osobniczej człowieka.

Klasyczną postacią stadialną zabójstwa jest dokonanie, które ma miejsce, gdy sprawca – lub sprawcy – swoim działaniem lub zaniechaniem doprowadzają ofiarę do śmierci biologicznej. W przypadku zabójstwa typu podstawowego karalność zarówno za dokonanie, jak i za usiłowanie jest tożsama i w świetle art. 148 kodeksu karnego sprowadza się do kary pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 8 lat, kary samoistnej 25 lat pozbawienia wolności albo kary dożywotniego pozbawienia wolności (Daniluk 2013).

Sprawstwo pojedyncze i współsprawstwo (działania grupowe) zachodzi wówczas gdy każda z osób współdziałających swoim zachowaniem w części lub w całości wyczerpuje znamiona czynu warunkującego śmierć ofiary. Sprawstwo kierownicze sprowadza się do kierowania zachowaniem bezpośrednim innej osoby realizującej zamiar pozbawienia życia człowieka. Wówczas osoba taka ma wpływ na rozwój i przebieg przestępstwa w ciągu zdarzeń, czynnie lub biernie zmierzających do wystąpienia skutku. Odmianą formalno-prawną sprawstwa kierowniczego jest sprawstwo polecające, sprowadzające się do uzależnienia od siebie innej osoby i dekretowania jej wykonania zamiaru sprawczego w postaci pozbawienia życia człowieka.

W sytuacji, gdy czyn był podjęty przez kilka osób, niezbędne jest do ustalenia, który ze sprawców przyczynił się bezpośrednio do śmierci ofiary. Osoby dokonujące przestępstwa odpowiadają każdorazowo w granicach umyślności bądź nieumyślności za czyn przestępny.

Przestępstwo zabójstwa typu podstawowego uzasadnia wyodrębnienie kolejnych dwóch jego postaci, które objęte są odpowiedzialnością karną, tzn. pomocnictwa i podżegania. Pomocnictwo psychiczne lub fizyczne sprowadza się do ułatwienia popełnienia zabójstwa i musi być objęte umyślnością w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym i zawsze jest bezskutkową postacią przestępstwa. Natomiast podżeganie do zabójstwa sprowadza się do werbalnego lub pozawerbalnego nakłaniania innej osoby fizycznej lub urzeczywistnienia zamiaru sprawczego w postaci śmierci ofiary. Pomocnik i podżegacz podnoszą odpowiedzialność w granicach swojej umyślności.

Określenie motywacji działania jest zabiegiem koniecznym do ustalenia motywu jako dymensji zdrowia psychicznego i osobowości sprawcy. Sprowadza się on do opisu *modus operandi*, czyli subiektywnych predyktorów objętych zmysłowością sprawcy, zmierzających do konkretyzacji czynu kryminalnego. W świetle literatury przedmiotu obejmuje on wybory wolitywno-zmysłowe, związane z czasem i miejscem popełnienia czynu oraz z relacjami interpersonalnymi między sprawcą a ofiarą (Całkiewicz 2010).

Motywacja – jako jeden z istotnych regulatorów sterowania ludzkimi dążeniami – charakteryzuje się dwoma interferującymi właściwościami: kierunkiem i natężeniem. Ta pierwsza podąża za celem, a druga – w zależności od siły, wielkości i intensywności – dookreśla priorytetowy motyw postępowania, potrzeby i stopień sensytyzacji, dostosowując go do działań celowych.

Motywacja spełnia funkcje regulacyjne, gdyż strukturalizuje hierarchię ważności motywów w stronę internalizacji potrzeb i wyboru konkretnych zachowań. W pracy wykrywczej i dowodowej należy dążyć do ustalenia motywu lub pobudki czynu dominujących w obszarze zarejestrowanej polimotywacji przejawianej przez sprawcę, w celu określenia kategoryzacji zarzucanego czynu kryminalnego.

Rekonstrukcja procesu motywacyjnego zachodzącego w sferze życia psychicznego sprawcy zabójstwa musi opierać się na analizie jego osobowości, ze szczególnym uwzględnieniem cech charakteru, usposobienia, poziomu umysłowego, reakcji emocjonalnych oraz reakcji wobec otoczenia, a także zachowania w różnych sytuacjach życiowych. Motywacja umyślnego działania człowieka realizującego zamiar pozbawienia życia drugiej osoby zawsze powstaje na podłożu sfery uczuciowo-emocjonalnej, obejmującej percepcję i wyobraźnię (Całkiewicz 2010).

Badania kryminologiczne wśród młodych zabójców wykazały, iż w tej kategorii osób skrypty poznawcze warunkują złe intencje oraz wrogie nastawienie do otoczenia, co prowadzi do dewiacyjnego zniekształcenia atrybucji. Odnotowano agresję samoistną jako działanie zapobiegawcze i wyprzedzające w interakcjonizmie indywidualno-grupowym, egocentryczną orientację wolitywno-zmysłową, nie uwzględniającą wyborów osób trzecich, niską samoocenę połączoną z wysokim mniemaniem o własnych kompetencjach i umiejętnościach, duże zapotrzebowanie i chłonność informacyjną na potwierdzanie stanu własnej niepewności co do swojej wartości osobowej i skuteczności, dysponowanie warunkami fizycznymi ułatwiającymi władzę nad innymi jednostkami oraz ograniczoną dostępność innych bardziej konstruktywnych i społecznie aprobowanych sposobów rozwiązywania trudnych problemów. W efekcie u młodych zabójców obserwuje się zjawisko zniekształcenia poznawczego w sferze motywacji, myślenia, percepcji, pamięci oraz uczuć i emocji. Zobojętnienie moralne wyrastające z nieuważnych, niedojrzałych oraz internalizacyjno-eksternalizacyjnych wyborów zachowań charakteryzuje się u młodocianych zabójców przyjmowaniem degeneratywnego profilu osobowościowego.

Podstawowymi jego antecedensami są: egocentryzm, obciążanie innych, minimalizowanie własnych szans, myślenie katastroficzne związane z przewidywaniem najgorszego, selektywna uwaga, etykietowanie, wyolbrzymianie, nadmierne kierowanie się intuicją oraz dychotomiczne traktowanie rzeczywistości z subiektywnym podziałem na świat dobry i zły.

Konkluzja

Prawidłowe diagnozowanie w sprawach o zabójstwo winno zmierzać do ustalenia wiodącego motywu i uczucia w roli dominującej, które torowały drogę do urzeczywistnienia zamiaru sprawczego.

Motyw przestępstwa zabójstwa typu podstawowego wiąże się z wyobrażeniem przyszłego stanu rzeczy jako zdarzenia celowego polegającego na pozbawieniu życia ofiary. Jest to czynnik intelektualny albo wolitywno-intelektualny, który pełni

funkcję ukierunkowującą działanie osobowe na zrealizowanie rzeczywiste zamiaru sprawczego. Natomiast inną kategorią jest pobudka, która jako dymensja emocjonalna sygnalizuje stan uczuć i aktywizuje zmysłowość wyborów indywidualnych do działania. Ustalenie motywu przestępstwa zabójstwa wiąże się z dynamizmem winy, stopniem społecznej szkodliwości, profilem osobowości sprawcy i wymiarem kary za czyn.

W świetle badań zjawiska zabójstwa można stwierdzić, iż kary wymierzone przez sądy za to przestępstwo zbrodni z art. 148 §1 k.k. są karami wysokimi. Rzadko organy wymiaru sprawiedliwości korzystają z nadzwyczajnego złagodzenia kary, a tym samym funkcja odstrasząca kary odgrywa rolę podstawową w powstrzymaniu osób przed popełnianiem czynów.

Bibliografia

- Bałandynowicz A. (2013). *Przestępczość przeciwko środowisku naturalnemu – próba wyjaśnienia zjawiska w świetle interdyscyplinarnych teorii prawnokryminologicznych*. Przegląd Policyjny, 1(1).
- Bałandynowicz A. (2013). *Prewencja przestępczości przeciwko ochronie środowiska naturalnego w świetle kognitywnych badań kryminologicznych*. Przegląd Policyjny, 2(2).
- Budyn-Kulik M. (2005). *Zabójstwo tyrana domowego. Studium prawnokarne i wiktymologiczne*. Lublin: Verba.
- Budzyński S. (1981). *W ochronie życia*. Kierunki, 8.
- Bryk J. (2007). *Silne wzburzenie a zabójstwo art. 148 § 4 k.k.*, cz. 1. Policja 997, 2.
- Bryk J. (2007). *Silne wzburzenie a zabójstwo art. 148 § 4 k.k.*, cz. 2. Policja 997, 3.
- Daniluk P. (2013). *Przestępstwa podobne w polskim prawie karnym*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Całkiewicz M. (2010). *Modus operandi sprawców zabójstw*. Warszawa: Wydawnictwo Poltext.
- Daszkiewicz K. (2000). *Przestępstwo przeciwko życiu i zdrowiu*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Hołyst B. (1970). *Zabójstwo. Studium Kryminalistyczne i kryminologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo MSW.
- Piłuś H. (1989). *O godności człowieka jako osoby*. Studia filozoficzne, 7.
- Pikulski S. (1991) *Zabójstwo z zazdrości*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze.
- Pikulski S. (2010). *Zabójstwo pod wpływem silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami*. W: *Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga Pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi*. Warszawa: Towarzystwo Naukowe Prawa Karnego w Warszawie.
- Pikulski S. (1989), *Życie ludzkie jako przedmiot ochrony karno-materiałnej*, ZNASW, 54, s. 70.
- Tarnawski M. (1981). *Zabójstwo uprzywilejowane w ujęciu prawa karnego*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Williams G. (1960). *Świętość życia a prawo karne*. Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich.
- <https://www.google.pl/#q=zab%C3%B3jstwo+typu+podstawowego-statystyka> (dostęp 15.06.2017).

Epistemological-Phenomenological View of the Murder Phenomenon with Basic Type

Abstract

Each unit in the law should have the inalienable and universal security protection of its life as a fundamental and universal value. The crime of murder with basic type leads to the deprivation of human's life, and is therefore the cruelest action in ontological terms on an individual, group and society side.

The most common motives for which murder is committed: misunderstandings in the family, material factors, elements of reckoning and evidence of envy and jealousy. The essence of the preparations to the crime of murder is an act in order to induce the effects of death and thus an intention, which consists in creating material conditions for the fulfillment of the causative intention. The effectiveness of anti-murder phenomenon in the country is relatively high and it expresses in the volume and detection level of this phenomenon.

Key words: legal protection of life, the crime of murder with basic type, crime detection, the subject of the crime.